

בית המדרש
"מאור חיים"
קרית ספר

מאור השבת

בטאון תורני - להלכה, הגות ומחשבה שע"י איגוד חניכי ישיבת "מאור התלמוד" קרית ספר
שנה ו' ♦ גליון 306 ♦ פרשת מטות ♦ כ"ד תמוז תשע"ו

אבות פרק ב'

מברכין חודש מנחם אב, ר"ח יום שישי, המולד יום ד' 1:12 ו 2 חלקים

בס"ד

מה בין "מקבל מתנה" ל"חוטף מתנה"

השבטים.

לעומת החטיפה, ניתן לקבל את המתנה מתוך קשר עם הנותן ולהשתמש בה כראוי. השתמשות זו מגדלת את האדם ומרוממת אותו, וזוהי מקיים את הציווי האלוקי "ובחרת בחיים".

והנה, כשמדברים על כוחות המושכים את האדם וגורמים לו שלא יבחר בחיים, יש להבין מהם אותם כוחות ומה מקורם. בספרים מכנים זאת "יצר הרע", אולם עדיין צ"ב בגדרי אותו "יצר הרע", מיהו, ומהם דרכי פעולותיו.

אבי תנועת המוסר רבי ישראל סלנטר מביא באיגרת המוסר, כי ישנה מחלוקת בהגדרת המושג "יצר הרע". יש דעה כי היצר הרע הוא הכוחות הטבעיים של האדם, תאוות ורצונות הגוף המושכים אותו למה שנראה לו נעים יותר באותה שעה. ושיטה אחרת טוענת כי היצר הרע הוא כח טומאה של מלאך המוכיל אותו נגד תהלוכות השכל והדעת ומושך אותו לפעול רע.

וכותב רבי ישראל שאלו ואלו דברי אלוקים חיים: ישנם שני סוגי יצר הרע, יצר המושך אותו בכוחות הטבעיים לפעול נגד רצון ה', ויצר שבנוי בכוחות כלל לא טבעיים, וזהו כח הטומאה שבאדם. ומוכיח זאת בכך, שניתן לראות פעמים רבות שאדם עושה מעשים אשר על פי שכל אין שום הגיון בהם, ובכל זאת עושה אותם.

ועל כח מלאך זה, שהוא שרו של עשו, מספרת לנו התורה, שעמו נלחם יעקב עד עלות השחר, עד שאמר לו המלאך "לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל", שרו של עשו הוא כח הטומאה של היצר הרע, הפועל בניגוד להגיון ולתבונה הטהורה, ואתו יעקב נלחם ויכל לו. ובשל כך קרואים אנו "עם ישראל - כי שרית עם אלוקים", ככל יהודי יש את הכוח לגבור על יצר זה.

בכנסתי פעם קמיה מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א ושוחחתי עמו כיצד ניתן לחזק מספר דברים בישיבה הק', ולעת סיום אמר לי: "רק תזכור, יש לנו כאן עסק עם מלאך, ומלאך יותר חזק מכן אדם, אז אל תחשוב שמחר הכול יהיה טוב, אתם הולכים לצאת למלחמה עם מלאכים, ויש להביא בחשבון גם את זה".

היכן היא נקודת המלחמה עם "שרו של עשו", ומה הם כלי המלחמה כנגדו? במסילת ישרים (ריש פ"ב בבניאור מידת הזהירות) כתב ז"ל: "והנה זה דבר שהשכל יחייבו ודאי, כי אחרי שיש לאדם דעה והשכל להציל את עצמו ולברוח מאבדון נשמתו, איך יתכן שירצה להעלים עיניו מהצלתו".

כלומר, הרי יודע אתה שישנם אנשים אשר הצליחו ומצליחים בחייהם, וישנם כאלו אשר לא הצליחו כלל. מדוע אם כן לא תיקח לעצמך זמן מה בכל יום, ובו שאל את עצמך מהי אותה הדרך שכשהולכים בה מצליחים, ומהי הדרך אשר בה לא מצליחים. לך לאדם שכן הצליח ותשאל אותו כיצד הגן יכול לעבור מדרכך שלך שעל פי הרגשתך אינה מובילה למוצלחות, אל הדרך שכן מובילה לך.

שאלה זו צריכה להטריד את מנוחתך! הרי יש בעולם דרך, והקב"ה טבע כך את היכולות לצעוד בה כדכתיב: "כה אמר ה' עמדו על דרכי וראו ושאלו לגתיבות עולם - איזה דרך הטוב ולכו בה" (ירמיהו ו טו).

וימקנה רב הנה לַבְּנֵי יִרְאֵיךָ וְלַבְּנֵי גֵד עָצוּם קָאֵד וַיִּרְאוּ אֶת אֶרֶץ יִצְחָר אֶת אֶרֶץ גִּלְעָד וְהִנֵּה הַמָּקוֹם מְקוּמָה. וַיָּבֹאוּ בְנֵי גֵד וַיִּבְנֵי רְאוּבֵן וַיִּאֱמְרוּ אֶל מֹשֶׁה... אִם מִצְאֵנוּ חֵן בְּעֵינֶיךָ יִתֵּן אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת לְעַבְדֶּיךָ לְאָחֻזָּה אֶל תַּעֲבֹרְנוּ אֶת הַיַּרְדֵּן (לב, א-ה)

במדרש (במדבר רבה כב, ו) מובא על פסוקים אלו: "להלכה, שלש מתנות נבראו בעולם, זכה באחת מהן נטל חמודת כל העולם. זכה בחכמה - זכה בכל, זכה בגבורה - זכה בכל, זכה בעושר - זכה בכל.

"אימותי? בזמן שהן מתנות שמים ובאות כח התורה, אבל גבורתו ועשרו של בשר ודם אינו כלום, שכן שלמה אומר: 'שבתי וראה תחת השמש כי לא לקלים המרוץ ולא לגיבורים המלחמה וגם לא לחכמים לחם וגם לא לנבנים עשר וגם לא ליודעים חן כי עת ופגע יקרה את כולם' (קהלת ט, יא). וכן ירמיה אומר 'כה אמר ה' אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותו' (ירמיה ט, כב-ג), ומתנות אלו בזמן שאינן באין מן הקב"ה סופן להפסק ממנו".

ומוסיפים עוד חז"ל שישנו הבדל בין "מקבל" מיד הקב"ה לבין "חוטף" את המדה שניתנה לו:

"שנו רבותינו, שני חכמים עמדו בעולם, אחד מישראל ואחד מעובדי כוכבים, אחיזתופל מישראל ובלעם מאמות העולם, ושניהם נאבדו מן העולם. "וכן שני גיבורים עמדו בעולם, אחד מישראל ואחד מאמות העולם, שמשון מישראל וגלית מאמות העולם, ושניהם נאבדו מן העולם.

"וכן שני עשירים עמדו בעולם, אחד מישראל ואחד מאמות העולם, קרח מישראל והמן מאמות העולם, ושניהם נאבדו מן העולם, למה, שלא היה מתנתן מן הקב"ה אלא חוטפינו אותה להם.

"וכן אתה מוצא בבני גד ובני ראובן שהיו עשירים והיה להם מקנה גדול, וחבבו את ממונם וישבו להם חוץ מארץ ישראל, לפיכך גלו תחילה מכל השבטים, שנאמר: 'ויגלם לראובני ולגדי ולחצי שבט מנשה' (דברי הימים א, ה, כו), ומי גרם להם? - על שהפרישו עצמם מן אחיהם בשביל קנינם, מנין, ממה שכתוב בתורה: 'ומקנה רב היה לבני ראובן' ע"ל המדרש.

ולכאורה יש לתמוה כיצד שייך "לחטוף" מתנות אלו? הרי נאמר כי "אתה [הקב"ה] מושל בכל ובידך כח וגבורה", ואיך יוכל אדם להשפיע על עצמו טוב ללא רצון ה' בכך?

וביאור הדבר, שודאי אין חוטפינו מה שכלל לא הגיע לידם, אלא שהקב"ה מושיט יד עם שפע של חכמה או עשירות, ובמקום להושיט יד חזרה ולהודות לו ע"י שימוש במתנה לצורך התקרבות אליו, שבהושטה זו של יד אל ידו המלאה הפתוחה והרחבה נעשה הקב"ה "ידיד" ["יד" האוחזת "יד"] - במקום זאת, הלכו וחטפו את המתנה שניתנה להם ולא השתמשו בה כראוי, ו"חטיפה" זו היא שהאדם לוקח ואינו מכיר טובה לקב"ה הנותן לו.

זו היתה הטענה על בני גד ובני ראובן, שכביכול חטפו מיד הקב"ה את מתנת העשירות שנתן להם, ולא עשו בה שימוש כהוגן, וכיון שכך - גלו תחילה מכל

שאלה: פרק ג' והאחרון הנכתב בקיצור נמרץ מאחד ויש הרבה להאריך בזה, אך רק לעודר לב המעיין, ובו יורה שאין סתירה בין הפירושים?

פרק ג: 'ברוך' - האצלת ברכה (גיבענטש, bless)

כלומר, האצלת ברכה (ובספר כד הקמח (שם) ביאר: "ברוך אתה ה' למדי חוקיך (תהלים קיט). היה דוד המלך ז"ה מבקש בכתוב הזה מאת הקדוש ברוך הוא שיתן לו שפע וריבוי השגה בידעו ושיראהו נפלאות מתורתו. ולכן הוזכר לשון ברכה, שהוא שפע וריבוי. והכתוב הזה יכלול (1) תהלה, (2) ותפלה, כי לשון ברוך אתה ה' הוא לשון שבח ותהלה. אמר, הלא אתה הוא מקור הברכה שממנו יבא השפע לכל נשפע וכיון שכן הוא - למדי חוקיך. (א"ה. נשים לב. עד כאן פירש לפי הגלגה [1] שברוך הוא לשון תהלה. מכאן ואילך מביא שזה לשון תפלה [2] - האצלת ברכה). ההפלה לפניו (דוד ע"ה), שיאציל עליו שפע השגה לדעת חוקיך. והזכיר 'ברוך' לשון פעול, כי הוא פעול בעצם הברכה והוא מקור החכמה והברכה שאינו פוסק לנצח נצחים כי לשון ברכה מלשון בריכת מים ולכן הוזכר 'ברוך' ולא אמר 'מבורך', שענינו מקבל (=פעול) ברכה.

כלומר, 2 פירושים לפנינו: לפי הגלגה - שבח ותהלה. לפי הגלגה - ברוך הוא פעול. שנפעל ברכה על ידי האדם המאציל ברכה (כביכול). ומכאן, שה' לא מקבל הברכה ממש. היינו, אינו צריך על פי האמת לקבל ברכה.

אם כן מפורש כותב "וגם אינה הודאה בלבד" כלומר, 'ברוך' אין פירושו רק שבח, הלא והודאה אלא גם האצלת ברכה. ואין סתירה בין הפשט הנגלה לפירוש על דרך הקבלה שהוא תוספת כאריח על גבי לבנה על הפשט.

וכן משמעי מפי עד נאמן ת"ח, בשם המשגיח דמיר (בברכפליד) הגה"צ ר' ראובן הכהן שליט"א, כי הוא שאל מהמשגיח הגה"צ ר' נחום ווטספרינגל זצ"ל מה פירוש המילה 'ברוך', והשיב לו, ששאל זאת מרוב מון ר' ברוך בער ליבוביץ זצ"ל בעל הברכת שמואל, שהשיב לו ששאל זאת מרוב הגר"ח מבריסק זצ"ל ר"י וואלוז'ין, שהשיב לו: "ברוך פירושו געליבט". שתרגומו הוא: משובח, מהולל.

וכן מעיד בכתב ידו הג"ר שמואל דוד הכהן מונק זצ"ל אב"ד חיפה (בעל שו"ת פאת שדך) משמו, וז"ל: "שמעתי שרבינו (המברכת שמואל) היה משפלל לפני רבו הגר"ח והיה מאריך בכוננת חיבת 'ברוך'. אמר לו הגר"ח, ברוך פירושו משובח (געליבט), ודי בזה. אנתנו מגשימים יותר מדאי!" (צוטט בספר 'הרב הדומה למלאך' עמ' 427).

וכן מעיד הגאון רבי יודל' שפירא זצ"ל, ששאל להגר"ו מבריסק זצ"ל, מה לכוון במילה 'ברוך', והשיב לו הגר"ו: "הוא מכווננו בלשון שבח" (עובדות והנהגות לבית בריסק ח"ג עמ' קסז). כלומר, זה הפירוש הפשוט לכוון בו.

וידידי הרא"י שליט"א שאל את ר' יודל' שפירא על דברים אלו שהודפסו משמו בעבודות הנהגות, והשיב לו שהדברים נכונים. ועוד הוסיף לו, שהגר"ו השיב בחריפות ואמר, שיש לכוון ב'ברוך' - משובח ומהולל, וז"ל לעשות 'קונצים'. וזה מתיישב עם דברי אביו הגר"ח כעדות הגר"ש מונק, שכאשר מכוונים על פי קבלה, ולא "אוהזים" בזה, עלולים להגשים ולקצץ בנטיעות רח"ל.

וכידוע, הספר נפש החיים, כולו נסתרות פנימיות תורתנו הק', ולרוב דקות ועומק המושגים ולקוצר המשיגים, לא נמסר ליד כל אדם, וק"ו לא לצעירים, אלא לראויים המסוגלים לזה - אם רבים אם מעטים (למעט שער ד, שהודרכנו ללומדו, כמו שכתב מרן הגרא"מ שך זצ"ל במכתבים). והראויים המסוגלים עולים ומתעלים כאשר רואים בחוש, ושאינם ראויים, הם בהיפך זה. ולולי שנתפרסמו דברי הנפש החיים אלו, לא היינו מביאים הדברים ודנים בהם, כי את אנצעים חכמה וכבוד ה' הסתר דבר (כפי שכבר רמז על כך הגר"א וינטרו בו זבל באגרות דעה, מכתבים רטט, רג, מהדר' תשע"א).

והנה, הגאון בעל הקרי' לב שליט"א כותב בספרו החשוב, שהלכה למעשה יש לכוון רק על פי דרך הקבלה (האצלת ברכה) ולא על דרך הנגלה (לשון תהילה או מקור הברכה).

וכן הוא בדברי הרשב"א בשו"ת (ה, נא): "היחוס השלם, שאלת: מהו ענין הברכות? שהברכה תוספת טובה, ומה יוסיף עבד לאדונו?"

באמת (כלומר, הפירוש העיקרי של המילה 'ברוך' על פי אמת הדברים ופנימיותם). לשון ברכה - תוספת וריבוי הוא, והוא מלשון ברכות המים. ויש בענין הברכות, סוד עמוק, ליבנהו מי שזיכה הש"י אותם לעמוד בסוד התורה (את הסוד פירש בכרוו ובקצה בחידושי אגרות, כפי שהבאנו קודם). ואמנם גם (עליהם) [נגליהם] (עתה מפרש על דרך הנגלה). מביאר: כי הברכה והתוספת הברכה, יראה מב' צדדין: פעמים מצד המקבל, ופעמים מצד הנותן והמשפיע ברכותיו. והמשל בזה, כמלך הנותן ומשפיע מטובו לעבדיו, שנראית הברכה לעבדיו מצד שנתרבו וניתוסף, שהיו חסרים ונתמלאו. אבל המלך, כבר נודע שהוא יש לו כמה שנתן והיטיב, ואין נראה בו התוספת והריבוי. ואמנם אם היה המלך משפיע תמיד, ומספיק בלי הפסק מתנות גדולות לחיילות המרובות, באמת יראה שהוא בעצמו מתברך, עד שאינו פוסק אפילו רגע, מהספיק כל חיילותיו הגדולות ההם. ולא שהמלך יהא מתרבה ממקום אחר, ומקבל ברכה ותוספת ממי שהוא גדול ממנו, שמספיק לו, רק שהכל מברכין אותו, ר"ל נותנין הברכה ומודים שהוא אדון כל אותה הברכה, ואוצרות טובו לא יזכבו ועלם. וכל שהוא מוסף טובו, יוסיפו הכל להכיר וידוע, כי אין לברכתו שיעור וערך, ולא הפסק. ואילו היו עבדיו מקטניין אותו, והיה פוסק להיטיב להם, ידעו ויחשבו עבדיו שלא הכירו בגדולת המלך, ולא הרגישו, שסבה מה שאוצרתיהם חסרים מכמות שהיו, ואינו כן. אלא הם סבה, ולא מצד המלך, וככה ענין הברכות, שאנו מודים לפניו על מזונותיו ועל טובות המגיעות לנו מאתו ית', ומתפללים שיתמיד טובו לברכותיו, כדי שידעו הכל, שהוא ברוך. וכאומרו: ברוך ומבורך בפי כל הנשמה. והוא כאומרו: אותי עזבו, מקור מים חיים, את ה', שמקור מים חיים, מימיו ממנו, הם לא יפסקו מימיו, בלתי שיצטרך האדם לאסוף עליהם, כאשר יאספו בבורות.

בכל אופן, נמצא מדברי הראשונים, שהפירוש על פי סוד לא סותר לפירוש הנגלה יתבאר בזה:

כפי שראינו בפרק א, הפשט של המילה 'ברוך' הוא מלשון שבח ותהילה. זה הבסיס. יסוד איתן כל ימוט. אך מכיון שטבעו חז"ל שבח זה במטבע הלשון 'ברוך' דווקא, מובן שיש כאן עומק יתר. סוד. וידעינין שהענין הוא לא רק שבח ולא רק מלשון 'ברך' (כי לי תכרע כל ברך) (ראה לעיל סוף פרק א ובהערה אחרונה שם). אלא שייך גם לענין כל הברכות האמורות בתורה וברכת המתברכים ממקור הברכות כולם. ומהלך הדברים הוא אף: שיש שובחים ומתפללים את ה', מודים ומכירים בכך שהוא מקור הברכה, מקור כל השפע וריבוי הטובה בעולם. חי העולמים, מחיה כל העולמות והברייתו כולם. וכמו כן, אנו משבחים את ה', מודים ומכירים בכך שנתן לנו את הדבר עליו אנו מברכים עתה: עץ, מזונות, לחם וכדומה. בשבח, הודאה והכרה זו, פותח ה', הבוחר בעמו ישראל באהבה, מקור הברכה העליונה. 'ברכה' מלשון ברכות מים, כי "הוא מקור החכמה והברכה שאינו פוסק לנצח נצחים" (רבו בחיי), ונאצלת תוספת שפע וריבוי, המתברך מתלתא לעילא, ובאופן דממלאא מלעילא לתתא בשפעת ברכה ורוב טובה לכל הבריאה בכללות, וכן על דבר זה שבירכנו עליו עתה - בפרטות

על פי הקבלה, ישנו נופך נוסף להוראת המילה 'ברוך'. 'ברוך' הוא לא רק שבח, הודאה והילול לה' אלא גם האצלת ברכה לה'. על דרך, והמבורך ברוך.

ואף אל פי שאין לנו עסק בנסתרות. השמים שמים לה' הארץ נתן לבני אדם. ואינו מבינים בזה דבר, אך אי אפשר להימנע מלהביא הדברים כפי שהם על מנת לברר הענין, אחר שכבר התפרסמו דברי הנפש החיים שהביא פירוש זה והרחיב את היריעה.

כפי שכתב המקובל (הקדמון) רבי עזריאל בן שלמה מגירונה (פירוש האגרות לרבי עזריאל, מסכת ברכות נא, א (מראשוני המקובלים שקודם לרמב"ן. מבית מדרשו של רבי יצחק סגי נהור). ראה ההשתלשלות בריקאנטי (במדבר ו, כד): "החסיד ר' יצחק בן הרב ז"ל שהיה נגלה לו אליהו ז"ל, כי נגלה לרבי דוד אב ב"ד ולמד לו חכמת הקבלה ויסרה לבנו הרב"ד, וגם לו נגלה, והוא מסרה לבנו ר' יצחק סגי נהור שלא ראה מעולם, וגם לו נגלה, והוא מסרה לב' תלמידיו הא' ר' עזרא שפירש שיר המסרים והאחר ר' עזריאל, ואחריו נמשכו להרמב"ן ז"ל: "כפוחת מקור הברכה בו ית' וכו'. כן המברכים ממנהיים להתברך מן הברכה המתפשטת, ואחר כך מתברך העונה אמן מתחילת מקור הברכה. במדה שהוא מברך - בה מתברך".

או כפי שביאר אחריו הרמב"ן: "צריך אתה לדעת סוד הברכות וחיובן, לפי שהברכה היא אצילות תוספת המשכה מאפסית המחשבה, שהיא מקור החיים וכו'. לפיכך תקן דוד מאה ברכות כנגד עשר ספירות וכו', לפי שהקב"ה חפץ בברכה וכו'. כי על ידי שהברכה נאצלת לשמו של הקב"ה, מתברכת הברכה לעולם", עיי"ש (כתבי הרמב"ן, מוסד הרב קוק, ח"ב תרי"ג מצוות עמ' תקכו. וכבר רמז לזה בפירושו לשמות טו, יח).

וכמעט כן הוא בלשון הריקאנטי (דברים ח, י). וכן הוא ברשב"א (יחידושי אגרות ברכות ז, א). וברבנו בחיי (דברים ח, י). ובחידושי הגרא"א (ברכות ט, ב. וכן כתב בחיי אדם. כלל ה, א): "שמעתי בשם הגר"א, ש'ברוך' פירושו שהיה מבורך. לא כמו שחשבבים פירוש 'ברוך', לשון שבח. רק שאנתנו מבקשים שיהיה מבורך. כידוע. אן. גם אמן פירוש כנ"ל (ומצינו גם כן בגמרא (ברכות ז, א) שא"ל הקדוש ברוך הוא לר' שמעאל, שימנעאל בני, ברכני").

גם רבינו הנפש החיים (שער ב פ"ב) כתב כשיטת המקובלים והגר"א, והרחיב את היריעה בזה בעומקם של דברים.

והנה, יש מי שהינין, שהנפש החיים סובר כפי הפירוש ש'ברוך' הוא ש תואר מקור הברכה. אשר על כך, עלינו לעיין בדברי הנפש החיים ולהיווכח מלשוננו הוא, ש'ברוך' הוא האצלת ברכה. כלומר, ריבוי שפע וטובה למתברך. לא שם התואר מקור הברכה. וכדלהלן: הנפש החיים כותב: "אבל האמת, כי 'ברוך' פירושו - לשון תוספת ורובי. וכענין 'קח נא את ברכתי' כו'. 'וברך את לחמך'. 'וברך פרי בטנך' וכו'. והרבה כיוצא במקרא. שאי אפשר לפרשם - לשון תהלה ושבח. אלא לשון תוספת ורובי".

כל הראשונים (הרי"ק, אברבנאל ועוד, וכן הוא בלשון רש"י), כאשר כתבו על ברכת הבורא לנבראים (כלומר, ברכה ממש. גיבענטש) הגדירו לשון ברכה כ"תוספת שפע וריבוי" והביאו על כך את הפסוק "וברך את לחמך", שפירושו הוא, ישפיע שפע תוספת וריבוי במזונותיך. כלומר, האצלת ברכה היא להאציל תוספת שפע וריבוי בזולת. וכפי שכתבנו גם הנפש החיים כותב, שזהו פירושה של המילה 'ברוך'. תוספת וריבוי.

גם בסיום דבריו (שם פרק ד) בענין זה, כותב הנפש החיים שפירושו זהו ענין הברכה לו ית' בכל הברכות והתפלות, שפירושו הוא - תוספת וריבוי ממש, כמשמעו, כנ"ל".

עתה נעייין בדברי המפרשים והראשונים בענין. הנה, יש מי שכתב נגד הפירוש הפשוט ש'ברוך' הוא לשון שבח ותהילה, ופירושו רק על דרך הנסתר. לעומת זאת, הראשונים כתבו שיש פירוש על פי הנגלה הפשוט, ש'ברוך' לשון שבח ותהילה, ובנוסף ישנו פירוש על פי סוד, ש'ברוך' הוא האצלת ברכה לה'.

רבי מאיר בן גבאי בעל ספר 'עבודת הקודש' כותב בספרו 'תולעת יעקב':

"ברוך, פירושו בו (התינון שם), כמו רחום וחנון, ואינו לשון פעול חלילה, שהוא עצמו מקור הברכות ואינו מקבלם מאחר, וכן צריכין לפרש, בא ברוך ה' (בראשית כד, לא), ברוך בני לה' (שופטים יז, ב), שלא לחלק. ולכאורה נראה שאין זה נכון.

ויש מי שפירש 'רר"ק בשורשים שם', כי מה שנמצא ממנו בענין ברכת הנבראים לאל ית' הוא ענין תהלה, כמו ברכו ה' מלאכיו (תהילים קג, כ), וגם זה איננו נכון. והם נפלו במהמורות בחסרון הקבלה מהם, והדבר באי בהם.

אבל הענין הגדול הזה הוא מכלל סתרי התורה הרמים והנשאים. והט אונך ושמע דברי חכמים, ולבך תשית לדעת. דע, כי 'ברוך' כמשמעו (ר"ל, האצלת ברכה ממש). וחלילה כי הוא ית' יתפעל (בנין יתפעל' משבט הבניינים. כלומר, יקבל פעולה מהפעול (פועל יוצא)), אבל הברכה מאתו אל הנאצלים מאורו, הנכללים בשם בן ארבע. וכבר כתבנו, כי אליהם הברכות והתהלות לצורך הנמצאים, כי העלה הראשונה מרומם על כל ברכה ותהלה, ועוד יתבאר (בסוד התפלה מעומד).

כל', לא הפי' שם תואר ולא הפי' תהלה, אלא הפי' האצלת ברכה, הוא הפירוש המכוון. לעומת זאת, רבנו בחיי (רבינו בחיי דברים ח, י). כותב: "ועל דרך הפשט, אומר תחלה כי הברכות אינן צורך גבוה אלא צורך הדיוט, כי כיון שהוא יתברך מקור הברכה וכל הברכות הן משתלשלות ממנו כל הנמצאים המברכים אותו אין כל ברכותיהם כצאי לו, כי הוא הנמצא הקדמון הנמצא הנמצאים כלם ומציאותם מכלם אינה אלא מציאותו, ומציאותו מספיק בעצמו לא יצטרך לזולתו כלל, וא"כ אם יברכותו כל היום וכל הלילה מה יתרבה חסך, או מה יתנו לו או מה מידם יקח, אין התועלת והרובי כי אם אלינו, כי כל המברך על מה שנהנה הוא מעיד על ההשגחה שהוא יתעלה הממציא מזון לשפלים כדי שיחיו, ובזכותם התבואה והפירות מתברכין ומתברכין".

כלומר, דעת רבנו בחיי, שעל פי הנגלה והפשט, 'ברוך' הוא לשון הודיה ותהילה (ראה להלן), וכאשר אנו מודים ומתפללים לה' על כך שנתן לנו מזונותינו, אנו בעצם מעידים בכך על השגחתו ית' שנתן לנו מזונות אלו.

ולאחר מכן כתב: "ועל דרך הקבלה: וברכת את ה', אין הברכה צורך הדיוט בלבד וגם אינה הודאה בלבד, אבל הוא לשון תוספת וריבוי מלשון 'וברך את לחמך ואת מימך'" (שמות כג, כה. וכמעט בלשון זו ממש כתב גם תלמיד נוסף של הרשב"א, רבי יהושע אבו שועיב. בפרשת אמור ד"ה והנה בהיותינו).

לע"נ האשה החשובה מרת מלכה בת ר' יעקב אריה הלוי ע"ה

לצאת למלחמת מדין נהגו בנקיות והם לא נפגמו מאותם מדיניות, ומעתה לא קשה כלל איך קיבל משה מהם את אותם תכשיטים, שהרי לא היה בזה פגם בבני ישראל ואדרבה בזה היה להם מזכרת קדושה לפני ה'.

דברים אלו מבוארים בדברי קדשו של האור החיים הק' (על פסוק נד) וז"ל, "ומה שלפנינו כל כלי מעשה שהרימו הפקודים, היו מהאנשים שפינו עצמן מהעבירה, והכלים באו מגוף הדבר, שאמרו ז"ל שכך היה מנהגם באותה מלחמה, כשהיו מפשיטים תכשיטיהם היו טחין פניהם בטיט ורפש, והיו פורקין נזמיהם מהם שלא יסתכלו בהם, והוא מה שנתכוון במה שמך מאמר 'לפני ה' למאמר 'לבני ישראל', כי בני ישראל אלו ראוים להיות לפני ה'".

והנלמד מזה, שאף תכשיטי נשים אלו שנועדו אצל בנות מדין לדבר עבירה, כאשר בני ישראל התרוממו ומנעו עצמם מלהיכשל בהם נעשו אותם תכשיטים 'כלי קודש' ועשו מהם כלי שרת לעבודת ה', ומעתה יש ללמוד שכל התגברות על ראייה אסורה בכוחה לקדש את האדם ואת כל סביבותיו ולהשפיע עליו ברכה ורוממות.

צוה או דבר

וַיֹּאמֶר בְּנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר עֲבֹדֶיךָ יַעֲשׂוּ פֶאֶשֶׁר אֲדֹנָי מִצְוָה. טַפְּנוּ נַשְׁיֵנוּ מִקְּנֵנוּ וְכָל בְּהֵמָתֵנוּ יִהְיוּ שִׁם בְּעָרֵי הַגְּלָעָד. וְעֲבֹדֶיךָ יַעֲבֹרוּ כָּל חֲלוּץ צָבָא לִפְנֵי ה' לְמַלְחָמָה פֶאֶשֶׁר אֲדֹנָי דָּבָר (לב, כה-כו)
יש לבאר כפל הלשון "כאשר אדוני מצוה" "כאשר אדוני דבר" עוד יש לבאר מדוע בני גד ובני ראובן משנים את לשונם, שפעם אומרים לשון צווי ופעם לשון דיבור.

ונראה - אומר החיד"א בספרו פני דוד - שהדבר פשוט, כשבני גד ובני ראובן הקדימו לדבר על צאנם לפני שדיברו על בני ביתם ואמרו "גִּדְרַת צֶאֱן נִבְנָה לְמִקְנֵנוּ פֹה יַעֲרִים לְטַפְּנוּ (טו), הוכיח אותם משה ואמר לא כן, עשו העיקר עיקר, בנו לכם ערים לטפכם ואחר כך גדרות לצאנכם (עי' רש"י שם).

ועל זה ענו ואמרו, "עֲבֹדֶיךָ יַעֲשׂוּ פֶאֶשֶׁר אֲדֹנָי מִצְוָה" ואכן אנו נקדים לבנות ערי מבצר לבני ביתנו ואח"כ נעמיד גדרות צאן לצאננו, אלא שהם הוסיפו ושינו דבר נוסף ממה שאמרו בתחילה, וכעת הם הקדימו גם את הטף לנשים ואמרו, "טַפְּנוּ נַשְׁיֵנוּ מִקְּנֵנוּ וְכָל בְּהֵמָתֵנוּ יִהְיוּ שִׁם בְּעָרֵי הַגְּלָעָד", ודבר זה הם למדו מיעקב אבינו שלקח קודם את הטף ואח"כ את הנשים (עי' רש"י בראשית לא, יז ע"פ "וישא את בניו ואת נשיו" שהצדיקים עושים עיקר את הבנים ואח"כ את הנשים) ואח"כ אמרו "וְעֲבֹדֶיךָ יַעֲבֹרוּ כָּל חֲלוּץ צָבָא לִפְנֵי ה' לְמַלְחָמָה פֶאֶשֶׁר אֲדֹנָי דָּבָר".

וכדי לחלוק כבוד למשה רבנו, אמרו שאת דבריהם הם עושים כפי שהוא דיבר, למרות שמה שהם הקדימו את הטף לנשים הם שינו מעצמם, ולכן בתחילת דבריהם הם אמרו "עֲבֹדֶיךָ יַעֲשׂוּ פֶאֶשֶׁר אֲדֹנָי מִצְוָה", והיינו שמה שזוהו להם להקדים את עשיית הערים לבניית גדרות הצאן, אולם מה שהם הקדימו את הטף לנשים, זה לא היה בצווי של משה רבנו, ולכן אמרו זאת לאחר שאמרו שהם יעברו כל חלוץ צבא וסיימו שכל זה הוא כאשר אדוני דובר.

יפה אחד בצער

וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִמִּחְצַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הָאֶחָד אֶחָד מִן הַחֲמִשִּׁים מִן הָאָדָם וּמִן הַבְּהֵמָה וַיִּתֵּן אֹתָם לְלוּיִם שְׂמֵרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁבֵּן ה' פֶּאֶשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה (לב, מז)

יש לתמוה, מדוע התורה לא מפרטת את חשבון מנין המכס של כל מין ומין מתרומת בני ישראל כפי שפירט הכתוב את מכסת המכס שהרימו מחלק היוצאים למלחמה, ובפרט שמכס בני ישראל היה כפול עשר מהמכס של יוצאי הצבא, שמחלק בני ישראל לקחו אחד מחמישים, ואילו מחלק יוצאי הצבא לקחו רק אחד מכל חמש מאות.

מבאר החיד"א בספרו פני דוד, יש הבדל גדול בין יוצאי הצבא שיצאו למלחמה לבין שאר בני ישראל, שאנשי הצבא שמו נפשם בכפם בשעת המלחמה, ואילו שאר עדת בני ישראל אשר היו בבתיהם שלווים ושקטים ולא מסרו נפשם על הדבר, ולכן כאשר אלעזר לקח מהם מכס לה', אף שזה היה רק אחד מכל חמש מאות, מנה בפרטות כל מה שלקח מהם כדי להגדיל שבחם, שאע"פ שהם טרחו והלכו למלחמה ושמו נפשם בכפם, מ"מ ראו כמה הם נתנו מממונם אשר לקחו בחורבם.

אמנם מכל עדת בני ישראל אשר נשאר באוהליהם ולא טרחו כלל, ואף המחצית שבאה לידם הוא בלי שום עמל וטורח לא רצה הכתוב לפרט את מנין המכס שנלקח מהם כי אין זה משלהם רק משמים נתנו להם ולכן גם לקח מהם חלק יותר גדול משום שממון זה לא בא להם בטורח.

נמצא, שכאן בא הכתוב ללמד שיש להוקיר ולכבד את מי שטורח ומתאמץ אף אם מתנתו מועטת, יותר ממי שנותן מתנה מרובה ונתינתו באה לו בקלות.

הגעלת כלים - מקור למצוות תשובה

זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה. אך את הזהב... כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש (לא, כא - כג)

יש להתבונן מדוע נאמר כאן שפרשת הגעלת כלים היא "חקת התורה", הרי דינים אלו הם דינים המובנים בשלל, שדבר הנבלע נפלט ממנו באותה דרך שבה נבלע, ואין זה 'חוקה', עוד קשה, מדוע מצוה זו מכונה בשם 'חוקת התורה', דהיינו שמכאן יש ללמוד לכל התורה כולה.

מבאר רבי משה פיינשטיין זצ"ל בספרו דרש משה, כאן באה התורה ללמד לכל דיני הגעלת והפלטת איסור, שכפי שיש דין הגעלת דבר איסור שנבלע בכלי, כך יש ללמוד לכל דבר אסור שנבלע באדם, שיש דרך להפליט ממנו את האיסור שעשה ואת הטומאה שבאה בעקבות כך.

והיאך יפליט ממנו האיסור, ע"י התשובה שהיא מטרת האדם מעוונותיו, וכפי שמצאנו בדין הגעלת כלים שצריך להפליט האיסור כפי שנבלע בו, שאם בא באש יצא באש, ואם בא במים יצא במים, כך גם במצוות התשובה, איסור שבא באש - ע"י תאוה ותשוקה גדולה כאש - צריך גם לשוב ע"י שתבער בקרבו אש היראה והצער מהחטא שחטא, ודבר שבא במים - ובליעתו קלה מבליעת אש, דהיינו איסור שבא בתאוה קטנה, סגי בתשובה פחות מזה, ומכאן מקור ל"תשובת המשקל".

ומעתה מובן מה באה התורה ללמדנו בכך שאמרה "זאת חוקת התורה", להודיע וללמד לכל התורה כולה את סדר ההתנקות מעבירה, שאדם שגעה וחטא והתלכך בחטא ובטומאת האיסור, יש לו תקנה להגעיל חטאיו ופשעיו ולהיות נקי כאילו לא חטא וזאת ע"י שישוב בתשובה.

אור שמירת העיניים

וַיִּקְרַב אֶת קַרְבֵּן ה' אִישׁ אֲשֶׁר מִצָּא כְלִי זָהָב אֲצַעְדָּה וְצִמֵּד טַבַּעַת עֲגִיל וְכוּמוֹ לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵינוּ לִפְנֵי ה' (לא, נ)

יש ליתן לב - אומר רבי יוחנן לוריא [מגדולי אשכנז לפני כ-500 שנה] בספרו משיבת נפש - מדוע משה קיבל תכשיטים אלו מהם, הלא כשבני ישראל נדבו תכשיטי נשים למלאכת המשכן לא רצה לקבל מהם משום שחשב שהם תשמישי עבירה, עד שהקב"ה האיר עיניו ואמר לו שתכשיטים אלו לא היו תשמישי עבירה כ"א תשמישי מצוה (כמו שפירש רש"י שמות לח, ח) ומעתה קשה, מדוע כאן משם מקבל מהם את אותם תכשיטים, הרי אצל נשי מדין ודאי שימשו תכשיטים אלו לתשמישי עבירה ולמה קיבל מהם.

והיה מקום לומר, שבאמת מתכשיטים אלו לא עשו כלים לעבודת המשכן, ורק הניחו אותם לזיכרון לפני ה', וכך נראה מלשון הפסוק, "וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת הַזָּהָב מֵאֵת שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וַיָּבִיאוּ אֹתוֹ אֶל אֱהֱל מוֹעֵד וַיִּזְרְקוּ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי ה'" (נד), אך הרמב"ן (שם) מבאר שאין הדבר כן, אלא יראה שעשו מהם כלי שרת ומסרים לצבור, והזיכרון לכל בני ישראל הוא שיעשו בהם עבודת ה' לדורות, ואל תאמר שהביאו את התכשיטים הללו לאוצר בית השם, שאם כן היה ראוי שיאמר "זיכרון להם לפני ה'", ומזה שכתב שהתכשיטים הם זיכרון לבני ישראל לפני ה', נראה שמדובר כאן בדבר שכולל את כל העם, שע"י שיעשו בהם עבודה במשכן יש להם זיכרון חי לנדבה שנדבו לה'.

מבאר רבי עובדיה מברטנורא בספרו עמר נקא, יש הבדל בין המראות הצובאות לתכשיטי מלחמת מדין, שאת המראות הצובאות לא שינו ועשו מהם את הכיור בלי להתיך אותם ולשנות את צורתם, ולכן נכתב שם "וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֶת כִּנּוֹ נְחֹשֶׁת בְּמִרְאֵת הַצְּבָאָה אֲשֶׁר צָבְאוּ פָתַח אֱהֱל מוֹעֵד" (שמות לח, ח) ולא אמר "ממראות הצובאות", משמע שהמראות עצמן היו קבועות בו, ולפיכך היה מואס בהם עד שנצטווה על הדבר, אבל תכשיטי מדין היו ניתכים ולא היו בעיץ ולכן לא הקפיד בזה.

אמנם לפי המבואר בתרגום יונתן בן עוזיאל ובתרגום ירושלמי לא קשה כלל, ששם מתואר איך נהגו ההולכים למלחמה כשלקחו את תכשיטי בנות מדין, וז"ל, "וקריבנא דורונא לשמא דה' כיון דמסר ה' ית מדינאי בדינן [והקרבונו דורון לשם ה' כיון שה' מסר את מדין בדינן]... וכל גבר דהוה משכח עליהון מאנין דדהב הוה שרי כליליא מן רישיהון [וכל אדם שמצא עליהם כלי זהב הוריד מהם את הכתר מהראש]... ובכל דא חס לן למיתלי עינן בן ולא אסתכלון בחדא מנהון דלא למחייבא בחדא מנהון ולא נמות במיתותא דמיתותן בה רשיעיא לעלא דאתי [ובכל זה חלילה לנו להביט בהן ולא הסתכלנו באחת מהן שלא נתחייב ולא נמות במיתת הרשעים לעולם הבא] ודא יידכר לן ליום דינא רבא למכפרא על נפשתי קדם ה'" [וזה ייזכר לנו ליום הדין הגדול לכפר נפשתינו לפני ה'].

מבואר. שכאז בני ישראל לא חטאו כלל. משום שאותם הצדיקים שנבחרו

בין המצרים

- ❖ אף בשבע ברכות לצורך שמחת חתן אסור ריקודין ומחולות (שבה"ל ח"ג קי"ז והגריש"א בתורת המועדים).
  - ❖ שירה בפה ממש אם אינה מביאה לריקודין שרי (הגרשו"א, והגריש"א התיר רק לשיר ביחידות).
  - ❖ ומ"מ נכון להמנע אפי' משמיעת שירים שאינם מביאים לריקוד ואפילו קטעי חזנות וכדאי הוא בית אלוקינו להתאבל עליו גם בכגון דא (הליכות שלמה) **הנהגות נוספות:**
  - ❖ כתב ה"סוד ושורש העבודה": ראוי להמנע ככל האפשר להתענג בימי בין המצרים.
  - ❖ מרן "החזון איש" לא היה נוחא ליה שיחפשו לקנות דירה חדשה בבין המצרים. וכן היה אומר בבית שלא לתפור בגדים אפי' מבגדים ישנים [כגון לקצר או להאריך] בימי בין המצרים, אבל לתקן בגדים ישנים התיר (הגר"ח קנייבסקי משמו).
  - ❖ לגבי רחיצה בים: בספר "אבלות החורבן" מובא בשם אחד מגדולי ההוראה בירושלים שמי שלא רחץ באותה שנה ג' פעמים לפני יו' בתמוז אין לו לרחוץ בימים אלו (עיי"ש עוד), ועיין בספר "שדי חמד" ובספר "מקור חיים" ל"חזונו יאיר" תקנ"א שאין לרחוץ בים בימים אלו משום דשכחי סכנתא ובימים אלו צריכים לזהר מכל חשש סכנה. לכן אף אם רחץ כבר ג' פעמים קודם בין המצרים אעפ"כ איכא סכנתא ואסור.
  - ❖ בימים אלו של בין המצרים מובא בשו"ע דצריך לזהר שלא לילך יחידי מד' שעות עד סוף ט' שעות, משום דבזמנים אלו שולטים מוזיקים. וכן יזהרו בימים אלו שלא לילך בין חמה לצל, ומקור דין זה הוא מדרש "שוחר טוב" בתהילים על הפסוק "מדבר באופל יהלוך מקטב ישוד צהרים", דשולט מ"ו בתמוז עד ת"ב, ועיי"ש עוד בזה. (ובביאור הלכה מביא דע"פ הגמ' פסחים קי"א משמע דיותר יש לזהר בזה מר"ח תמוז עד ט"ז).
  - ❖ וכתב בערוך השולחן וכן מוסרים בשם החזו"א דכל זה לא נאמר אלא בהליכה מחוץ לעיר, אבל בהליכה בתוך העיר אין לחוש, וכן אין לחוש כשהולך במקומות שאנשים מצוין.
- תספורת:**
- ❖ נוהגים להחמיר שלא להסתפר בבין המצרים (רמ"א תקנ"א ס"ד).
  - ❖ ואפי' לכבוד שבת אסור וצ"ע (שונה הלכות תקנ"א ח).
  - ❖ אסור לגדולים לספר קטנים אפי' שלא הגיעו לחינוך, ויש מתירים עד ר"ח (שונה הלכות שם).
  - ❖ בעלי הברית (מוהל, סנדק, ואבי הבן) מותרים להסתפר עד שבוע שחל בו ט"ב, (שונה הלכות תקנ"א כ"ג והגריש"א בתורת המועדים).
  - ❖ ושער השפה שמעכב את האכילה מותר לספר (מ"ב תקנ"א סק"פ)
- ר"ח אב היוצא בערב שבת:**
- ❖ מותר לרחוץ אף כל גופו בחמין ואף בסבון, כל מי שרוחץ תמיד בע"ש לכבוד שבת (מ"ב תקנ"א סק"ט), הליכות שלמה, ומביא שם בהערות שודאי עדיף לטבול ולרחוץ אחר חצות דאז ניכר שהוא בשביל כבוד השבת).

- ❖ י"ש ימים אלו שמי"ז בתמוז עד ט' באב הם נקראים "בין המצרים ע"ש הכתוב (איכה א' - ג): "כל הודפיה השיגה בין המצרים". ואמרו חז"ל: "אלו ימים שבין י"ז בתמוז לט' באב", והבית הראשון והבית השני חרבו בימים אלו. ומשום כך הוקבעו אלו הימים לאבל על חורבן בית המקדש שיבנה במהרה בימינו.
- שהחיינו:**
- ❖ נוהגין שמי"ז בתמוז עד ת"ב אין מברכין שהחיינו (שהוא זמן פורענות) ומכריע המשנ"ב שבשבת אפשר להקל (תקנ"א ס"ק צט).
  - ❖ עפ"י האריז"ל אין לברך שהחיינו אפי' בשבת (ברכי יוסף תקנ"א).
  - ❖ פדיון הבן וכדו' יברך שהחיינו ולא יחמץ המצוה (שו"ע שם).
  - ❖ אם נודמן לו פרי חדש שלא יוכל להשיגו אחר ת"ב, או אם אפשר להשהותו עד שבת שימתין ויברך עליו בשבת, אבל אם א"א להשהותו מפני שיתקלקל מברך עליו אפי' בחול (מ"ב ס"ק ק"א).
  - ❖ חולה וכדו' שצריך לאכול פרי חדש, יאכלנו ולא יברך שהחיינו (מ"ב צ"ט).
  - ❖ אם לקח פרי חדש בטעות ובירך עליו ברכת הפרי (שחייב לאוכלו כדי שלא תהא ברכה לבטלה) יברך עליו גם שהחיינו (שע"ת תקנ"א) וי"א שיאכלנו בלא ברכת שהחיינו (שו"ת אבני נזר או"ת כ"ח).
  - ❖ מי שאכל פרי ולא בירך שהחיינו (שחשב שאסור לברך שהחיינו אף על פרי חדש), אחר בין המצרים יאכל פרי אחר חדש ויברך עליו ויכון לפטור גם את אותו פרי (החיד"א בברכי יוסף תקנ"א סק"ד).
  - ❖ מותר לקנות בגד חדש וכדו' למנהגו שלא מברכים שהחיינו עד הליבושה, (הגרי"ח ועוד בספר נחמת ישראל).
  - ❖ מי שהוצרך לקנות דבר הצריך לו לפרנסתו, רשאי לקנותו בימי בין המצרים ויברך שהחיינו אחר ת"ב (אגרות משה ח"ג סי' פ).
  - ❖ חפץ חדש שנהנים ממנו הוא וב"ב שמברך הטוב והמטיב מותר, דהמנהג רק שלא לברך שהחיינו "לזמן הזה" (שע"ת תקנ"א י).
  - ❖ על הולדת בת ודאי שמברך שהחיינו (הגר"א דיר מבבל שבט הלוי).
  - ❖ לאלו הנוהגים לברך "שהחיינו" בהגיעם לגיל שישים שאז יצאו מכלל "כרת" אם הגיע לגיל "שישים" בימים אלו, שיברך אחר ת"ב שכן דברים ק"ו שאם הגיע לגיל שישים מברכים, בגיל שישים וכמה שבועות עאכ"כ שמברכים (הגרשו"ז כהן ששמע מהגר"ן ק).
- ריקודים ומחולות:**
- ❖ אסור לעשות ריקודין ומחולות מ"ו בתמוז (תקנ"א מ"ב ט"ז).
  - ❖ אין לשמוע מוסיקה ויש להחמיר גם לקטנים שהגיעו לחינוך מאחר שאבלות דרבים הוא. (אגרות משה או"ח ד' סי' כא).
  - ❖ טייפ נכלל בכלי שיר שאסור (שבה"ל ח"ח קכ"ז).
  - ❖ כשמוקלט בטייפ שירה שבפה: האג"מ (אוח"א סוס"י קס"ו) לא מחשיבו ככלי שיר, ואילו השבה"ל (הג"ל) והגריש"א אוסרים (תורת המועדים).
  - ❖ באירוסין בר מצוה וכדו' אסור ריקודין ומחולות (מ"ב תקנ"א ט"ז).

ימי בין המצרים ייפכנו במהרה לשמחה ולשירים - בבנין בית עולמים

תורמים לציפוי בית המדרש ללא חסרון כים

מפרסמים עושי מצוה

רבים מחברי ביחמ"ד המופלגים בתורה זיר"ש תרמו לציפוי בית המדרש מאות שקלים רק מרכישות התווים אשר ליבם דואב לנוכח המצב

תווים רכשת!! לציפוי תרמת!!

נציב השבת

הרב מיכאל אליעזר שפרינצלס שליט"א

לע"נ אביו היקר באדם

הרה"צ ר' נפתלי חיים ב"ר מיכאל אליעזר זצ"ל

יום היא"צ ש"ק כ"ד תמוז

בזכות מצוה חשובה זו יזכה לשפע ברכה והצלחה ונחת מכל צאצאיו

ועתה כתבו לפני את השירה והלל

שישים ושבע

עמודים חייבים להירכש הזריז נשכר!

אחר שרואים את כל ההידורים המיוחדים שיש בס"ת הנכתב איך אפשר לעמוד מנגד - הזדמנות פז למצוה נדירה

פנין זילימ הליא לפוחילקלם לזה

שהשמחה במעוים

משפחת הרב אריה ליב פרויליך שליט"א

להולדת הבן שיחי' למו"ט

ס זכר לגילו לתרוח לחופה ולמע"ט